

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 748/2013-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 12. decembra 2013 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti D. spoločnosť s ručením obmedzeným..., zastúpenej advokátom JUDr. P. S., K., vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 1 Cob 358/2012-371 z 28. júna 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti D. spoločnosť s ručením obmedzeným... o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. októbra 2013 faxom a 3. októbra 2013 v origináli doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti D. spoločnosť s ručením obmedzeným... (ďalej len „sťažovateľka“, v citáciách aj „sťažovateľ“ alebo „odporca v 2. rade“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1

a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 1 Cob 358/2012-371 z 28. júna 2013 (ďalej len „napadnuté uznesenie krajského súdu“).

Z obsahu sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že v konaní vedenom Okresným súdom Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 24 Cb 230/2007 o zaplatenie sumy 3 731,25 € s príslušenstvom vystupuje sťažovateľka v procesnom postavení odporcu v II. rade. Okresný súd uznesením sp. zn. 24 Cb 230/2007 z 15. júna 2011 uložil sťažovateľke povinnosť zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania v sume 500 € vzhľadom na to, že toto znalecké dokazovanie bolo ňou navrhnuté. Sťažovateľka následne požiadala okresný súd o oslobodenie od súdnych poplatkov, čo odôvodnila tým, že sú u nej pomery odôvodňujúce oslobodenie, a zároveň nejde z jej strany o svojvoľné a zrejme bezúspešné uplatňovanie práva. Okresný súd uznesením sp. zn. 23 Cb 230/2007 z 30. augusta 2011 sťažovateľke nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov. Potom, ako bolo na základe odvolania sťažovateľky toto uznesenie okresného súdu krajským súdom zrušené a vrátené na nové konanie, okresný súd po preskúmaní sťažovateľkou predloženého „Tlačiva pre dokladovanie pomerov účastníka konania, ktorý navrhuje, aby mu bolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov“, daňového priznania k dani z príjmov právnickej osoby za rok 2011, súvahy a výkazu ziskov a strát, ako aj výpisu z bankového účtu rozhodol uznesením sp. zn. 24 Cb 230/2007 z 9. augusta 2012 (ďalej len „uznesenie okresného súdu“) tak, že sťažovateľke nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov, pričom uviedol, že „má za to, že v danom prípade je potrebné prihliadať na osobitné postavenie účastníka konania ako právnickej osoby, t. j. podnikateľa v zmysle Obchodného zákonníka. Podnikanie treba chápať ako činnosť, pri ktorej podnikateľ podstupuje riziko, že jeho konanie môže viesť k zisku alebo i k strate. Okolnosti, že podnikateľ nie je pri svojej podnikateľskej činnosti úspešný a nedosahuje zisk, že má pohľadávky po lehote splatnosti, alebo že v dôsledku neúspešného podnikania v minulosti sa teraz ocitol v nepriaznivej finančnej situácii, nemôžu byť dôvodmi pre oslobodenie od súdnych poplatkov. Podnikateľské riziko nie je možné prenášať na štát.

Súd v tejto súvislosti podotýka, že ak ide o okolnosti, ktoré sú dané takmer vo všetkých konaniach, v ktorých vystupujú ako účastníci konania podnikatelia vykazujúci stratu namiesto zisku, ako jedného zo základných pojmových znakov podnikania a pokiaľ by zákonodarca okolnostiam takejto povahy pripisoval význam z hľadiska oslobodenia od platenia súdneho poplatku, vyjadril by to legislatívne zaradením týchto konaní, či účastníkov do ustanovení, ktoré upravujú vecné alebo osobné oslobodenie od súdneho poplatku v § 4 ods. 1 a 2 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov. Avšak ako je zrejmé z obsahu právnych noriem ustanovených v § 4 ods. 1, 2, zákonodarca týmto okolnostiam nepripisuje naznačený význam. Pomery, ktoré by odôvodňovali oslobodenie od súdnych poplatkov, pokiaľ by sa jednalo o navrhovateľa ako právnickú osobu, by musela byť skutočnosť, že právnická osoba sa dostala do ťaživej finančnej situácie z dôvodov, ktoré by neboli v príčinnej súvislosti s jej podnikaním, napr. z dôvodu vyššej moci. Vychádzajúc z citovaného zákonného ustanovenia a vyššie uvedených zásad tunajší súd dospel k záveru, že žalovaný v II. rade nesplnil zákonné podmienky pre priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov.“.

Proti tomuto uzneseniu podala sťažovateľka odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým uznesením, pričom v celom rozsahu poukázal na odôvodnenie uznesenia okresného súdu, ktoré považoval za vecne správne a v súlade s § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) a na zdôraznenie jeho vecnej správnosti v podstatnom uviedol, že „v danom prípade odporcovi vznikla poplatková povinnosť v súvislosti so zložením preddavku na trovy znaleckého dokazovania a to vo výške 500,- Eur vzhľadom na to, že súd prvého stupňa nariadil v konaní znalecké dokazovanie navrhnuté výlučne odporcom v 2. rade. U odporcu v 2. rade sa nejedná ani o vecné, resp. osobné oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, ktoré by mu vyplývalo zo zák. č. 71/92 Zb. o súdnych poplatkoch. Jedným z druhov trov konania, ktoré musí znášať účastník konania, sú poplatky. Predpokladom pre oslobodenie sú pomery účastníka a skutočnosť, že sa nejedná o svojvoľné, resp. zrejme bezúspešne uplatňovanie alebo bránenie práva. Ust. § 138 O. s. p. upravuje možnosť vo výnimočných situáciách, v ktorých sa nachádzajú účastníci konania, žiadatelia (bez ohľadu na to, či sa jedná o fyzické alebo právnické osoby) o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, priznať takémuto účastníkovi, u ktorého sú splnené

predpoklady ustanovené v § 138 O. s. p. takéto oslobodenie. Rozhodnutie súdu, ktorým sa účastníkovi povoľuje oslobodenie od súdnych poplatkov, musí však vychádzať z uváženích potrieb žiadateľa vzhľadom k majetkovým pomerom ako i z povahy uplatňovaného nároku a výšky súdneho poplatku v prejednávanej veci.

Odvolaací súd po oboznámení sa s obsahom spisu dospel k záveru, že súd prvého stupňa všetky tieto predpoklady riadne zvážil, tieto vyhodnotil a dospel k správne právnemu záveru, keď odporcovi v 2. rade nepriznal oslobodenie od platenia súdnych poplatkov. Je potrebné uviesť, že v danom prípade sa jedná o posúdenie žiadosti odporcu v 2. rade o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov práve v súvislosti s vykonávaním znaleckého dokazovania a z určeného preddavku na trovy tohto dôkazu, ktorý bol navrhnutý odporcom v 2. rade počas prebiehajúceho súdneho konania a teda v jeho záujme. V prípade úspechu odporcu v 2. rade bude o tomto určenom preddavku na trovy znaleckého dokazovania rozhodnuté v súvislosti s náhradou jeho trov, teda v prípade; úspechu v konaní mu tieto budú nahradené.

Súčasne je potrebné tiež uviesť, že odporca v 2. rade stále vykonáva svoju podnikateľskú činnosť, ktorej predpokladom je nadobúdanie zisku a tým i dostatočné množstvo prostriedkov na úhradu preddavku na trovy znaleckého dokazovania, ktoré v danom prípade predstavujú 500,- Eur.

K námietke odporcu v 2. rade, že súd prvého stupňa diskriminoval svojím právnym názorom právnickú osobu účastníka konania (podnikateľa), že v prípade posudzovania možnosti priznať oslobodenie od platenia súdnych poplatkov v prípade účastníka konania podnikateľa by nebolo nutné skúmať jeho majetkové pomery a možnosti a v zásade pri tomto type účastníka konania by nedochádzalo k oslobodeniu od platenia súdnych poplatkov, odvolací súd uvádza, že súd prvého stupňa, ako vyplýva z napadnutého uznesenia, skúmal majetkové pomery tohto účastníka konania a ako ďalším dôvodom pre nepriznanie oslobodenia od platenia súdnych poplatkov je poukázanie i na osobitosť žiadateľa o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov odporcu v 2. rade ako podnikateľa. Táto osobitosť spočíva tiež vtom, že pokiaľ účastníkom konania je podnikateľ, tak činnosť podnikateľa je zameraná za účelom dosahovania zisku a taktiež povinnosťou podnikateľa je nielen vykonávať svoju činnosť tak, aby dosahoval zisk, ale takisto aby sa starostlivo a dôsledne zaoberal aj uspokojovaním jemu prislúchajúcim pohľadávkam voči iným

dlžníkom. Je síce pravdou, že v prípade vlastníctva pohľadávky sa jedná len o očakávaný príjem, avšak povinnosťou odporcu v 2. rade okrem iného je vyvíjať snahu o úhradu pohľadávok, ktoré vlastní a to celým radom zákonných prostriedkov, ktoré mu umožňujú včasné a riadne splnenie pohľadávok, ktoré sú v jeho vlastníctve, čím dôjde i k zabezpečeniu dostatočných prostriedkov na úhradu trov dôkazu v tomto konaní.

Na záver je potrebné tiež uviesť, že pokiaľ u účastníka konania nie sú splnené predpoklady pre oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a takémuto účastníkovi je uložená povinnosť zložiť preddavok na trovy dôkazu, v danom prípade znaleckého dokazovania, takýto postup neodoprie účastníkovi konania konať pred súdom, nakoľko neuhradenie takto uloženej povinnosti nemá za následok zastavenie konania, ale je predmetom výkonu rozhodnutia a následne súčasťou záverečného zúčtovania trov konania.“.

Berúc do úvahy všetky okolnosti, ktoré sú potrebné na splnenie predpokladov na oslobodenie od súdnych poplatkov, krajský súd tak ako pre ním i okresný súd dospeli k záveru, že u sťažovateľky tieto podmienky splnené nie sú, a preto uznesenie okresného súdu, ktoré bolo napadnuté odvolaním sťažovateľky podľa § 219 ods. 1 a 2 OSP, ako vecne správne potvrdil.

Sťažovateľka je toho názoru, že výklad § 138 ods. 1 OSP, ktorý prezentoval krajský súd v odôvodnení napadnutého uznesenia, nie je výkladom ústavne konformným. Ďalej uvádza, že krajský súd odôvodnil napadnuté uznesenie poukazom na tieto skutočnosti:

„- jedná sa o žiadosť o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov práve v súvislosti s vykonávaním znaleckého dokazovania a z určeného preddavku na trovy tohto dôkazu, ktorý bol navrhnutý sťažovateľom počas prebiehajúceho konania a teda v jeho záujme

- sťažovateľ vykonáva podnikateľskú činnosť, ktorej predpokladom je nadobúdanie zisku, a tým i dostatočné množstvo prostriedkov na úhradu preddavku

- osobitosť sťažovateľa spočíva v tom, že pokiaľ je účastníkom konania podnikateľ, tak činnosť podnikateľa je zameraná za účelom dosahovania zisku a taktiež povinnosťou podnikateľa je vykonávať svoju činnosť tak, aby dosahoval zisk, ale takisto aby sa

starostlivo a dôsledne zaoberal aj uspokojovaním jemu prislúchajúcim pohľadávkam voči iným dlžníkom

- je povinnosťou sťažovateľa vyvíjať snahu o úhradu pohľadávok, ktoré vlastní, a to celým radom zákonných prostriedkov, ktoré mu umožňujú včasné a riadne splnenie pohľadávok, ktoré sú v jeho vlastníctve, čím dôjde i k zabezpečeniu dostatočných prostriedkov na úhradu trov dôkazu v konaní.“

Sťažovateľka tvrdí, že žiadna zo skutočností, ktorými krajský súd odôvodnil napadnuté uznesenie, nie je skutočnosťou, ktorú má súd skúmať pri posudzovaní splnenia/nesplnenia podmienok na oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 138 ods. 1 OSP. Skutočnosťami rozhodujúcimi o priznaní/nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov v zmysle § 138 ods. 1 OSP sú podľa názoru sťažovateľky výlučne pomery účastníka konania a svojvoľnosť alebo zrejme bezúspešnosť bránenia práva.

Z dôvodu, že krajský súd potvrdil uznesenie okresného súdu, ktoré bolo podľa názoru sťažovateľky vzhľadom na jeho nedostatky nepreskúmateľné, sťažovateľka vyjadruje názor, že krajský súd sa stotožnil s nepreskúmateľným rozhodnutím. Sťažovateľka sa v dôsledku konania a rozhodnutia krajského súdu nemôže dozvedieť, ako boli zo strany súdu vyhodnotené jej pomery a či v jej prípade ide o svojvoľné alebo zrejme bezúspešne bránenie práva.

Podľa názoru sťažovateľky § 138 ods. 1 OSP neustanovuje ako kritérium na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov, či ide o trovy dôkazu alebo trovy konania, kto z účastníkov navrhol vykonanie dôkazu alebo v koho prospech. Uvedené ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku tiež nerozlišuje, či je účastníkom konania podnikateľ alebo nepodnikateľ. Rovnako irelevantná a zbytočná je podľa sťažovateľky aj zmienka o jej povinnosti starostlivo a dôsledne sa zaoberať uspokojovaním pohľadávok voči iným dlžníkom, pretože nepochybne ide o nedobytné pohľadávky, ktoré nie je možné predať na sekundárnom trhu a vymáhanie ktorých by len prehĺbilo jej záväzky. Z uvedených dôvodov, známych aj krajskému súdu, je poukazovanie na majetok sťažovateľky pozostávajúci

z týchto pohľadávok bezvýznamné. Pohľadávky sťažovateľky nemôžu predstavovať hodnotu, ktorou by mohla zaplatiť súdny poplatok, pretože sú nespeňaziteľné.

Vzhľadom na uvedené sa krajský súd podľa názoru sťažovateľky dopustil *„interpretačného excesu, vydal rozhodnutie svojvoľné a nepreskúmateľné, v dôsledku čoho vznikol sťažovateľovi záväzok zaplatiť preddavok na trovy dôkazu vo výške 500,- €, čím porušil právo sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu, zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru a základného práva zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy“*. Z tohto dôvodu sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd v náleze vyslovil porušenie jej v sťažnosti označených základných práv podľa ústavy a práva podľa dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu, aby toto uznesenie zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie a aby sťažovateľke priznal úhradu trov konania.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon

o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Predmetom sťažnosti je námietka porušenia základného práva sťažovateľky na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu.

1. K námietke porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

Ústavný súd vo svojej judikatúre zdôrazňuje, že nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecných súdov ani preskúmať, či v konaní bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil, ale je oprávnený posúdiť, či v konaní pred všeobecnými súdmi nedošlo k porušeniu ústavnoprávnych princípov konania (čl. 46 až čl. 50 ústavy), a tým k porušeniu základných práv alebo slobôd sťažovateľa. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné a zároveň by malo za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

Ústavný súd už judikoval, že súčasťou obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpoveď na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03). Do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nepatrí právo účastníka dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97), resp. toho, aby súdy preberali alebo sa riadili výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorý predkladá účastník konania (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03, IV. ÚS 340/04).

Ústavný súd môže pri predbežnom prerokovaní odmietnuť aj taký návrh, ktorý sa na prvý pohľad a bez najmenej pochybnosti javí ako neopodstatnený (I. ÚS 4/00). O zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). Dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť je tiež absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

Rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov samo osebe nemôže byť predmetom ústavnej ochrany, i keď sa jeho výsledok môže dotknúť niektorého z účastníkov konania, pretože samotný „spor“ o oslobodenie od súdnych poplatkov vzhľadom na podstatu konania nedosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv

a slobôd sťažovateľa (podobne rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 788/09).

Ústavný súd už judikoval, že samotné nepriznanie oslobodenia od súdneho poplatku ešte nesignalizuje porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu (II. ÚS 142/04, III. ÚS 559/2011).

Rozhodovanie o tom, či sú splnené zákonom (Občianskym súdnym poriadkom) ustanovené podmienky na oslobodenie od súdnych poplatkov, spadá výlučne do rozhodovacej právomoci všeobecných súdov s ohľadom na princíp nezávislosti súdnictva (súdov) vyplývajúci z čl. 141 ods. 1 ústavy. Je preto vecou judikatúry všeobecných súdov, aby vymedzila kritériá, z ktorých bude pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich sa oslobodenia právnických osôb od súdnych poplatkov vychádzať. Ústavnému súdu neprislúcha prehodnocovať právne závery všeobecných súdov, ku ktorým pri rozhodovaní o nárokoch účastníkov konania dospeli.

Z § 138 ods. 1 OSP vyplýva, že pri rozhodovaní o oslobodení od súdnych poplatkov súd prihliada na celkové majetkové pomery žiadateľa, na výšku súdneho poplatku i na povahu uplatňovaného nároku. Na posúdenie dôvodnosti žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov je tiež rozhodujúce, či účastník svojvoľne alebo zrejme bezúspešne uplatňuje alebo bráni svoje práva. U právnických osôb a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi, súd berie zreteľ aj na povahu ich podnikateľskej činnosti, stav a štruktúru majetku, platobnú schopnosť a pod. Nepriaznivá hospodárska situácia podnikateľa ako dôsledok podnikania nemôže byť paušálnym dôvodom na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov (z uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Sžf/41/2010 z 26. októbra 2010).

Krajský súd napadnutým uznesením potvrdil uznesenie okresného súdu, ktorým nepriznal sťažovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov, a teda v jej konkrétnom prípade od platenia preddavku na trovy znaleckého dokazovania. Okresný súd *uviedol, za akých podmienok možno priznať účastníkovi konania oslobodenie od súdnych poplatkov (§ 138*

ods. 1 OSP), s poukazom na charakter účastníka konania (§ 2 ods. 1 Obchodného zákonníka). Krajský súd sa v plnom rozsahu stotožnil s odôvodnením uznesenia okresného súdu a konštatoval jeho správnosť, pričom zdôraznil, že v danom prípade okresný súd skúmal majetkové pomery sťažovateľky a ako ďalší dôvod na nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov poukázal aj na to, že žiadateľkou o oslobodenie je právnická osoba založená na účel podnikania.

Je zrejmé, že sťažovateľka sa sťažnosťou domáha preskúmania napadnutého uznesenia všeobecného súdu tak, ako keby bol ústavný súd ďalším stupňom v systéme všeobecného súdnictva. Sťažovateľka považuje napadnuté uznesenie krajského súdu (ale aj uznesenie okresného súdu) za také, ktorým došlo k „*interpretačnému excesu*“, a preto je „*svojvoľné a nepreskúmateľné*“.

Sťažovateľka nesúhlasí s právnym názorom všeobecných súdov vysloveným v uznesení okresného súdu, ako aj v napadnutom uznesení krajského súdu, a tvrdí, že tak ako okresný súd, aj krajský súd odôvodnili svoje rozhodnutia poukazom na skutočnosti, ktoré nie sú v zmysle § 138 ods. 1 OSP podstatné na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov, ktorými sú pomery účastníka a svojvoľné alebo zrejme bezúspešné bránenie práva.

Ústavný súd k tomu uvádza, že *okresný súd zisťoval majetkové pomery sťažovateľky z „Tlačíva pre dokladovanie pomerov účastníka konania, ktorý navrhuje, aby mu bolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov“, z daňového priznania k dani z príjmov právnickej osoby za rok 2011, súvahy a výkazu ziskov a strát, ako aj z výpisu z bankového účtu. Okresný súd preskúmaním majetkových pomerov sťažovateľky, s prihliadnutím aj na to, že sťažovateľka je právnická osoba založená na účel podnikania (lebo nie všetky môžu byť založené na tento účel, pozn.), vyhodnotil, že tieto neodôvodňujú oslobodenie od súdnych poplatkov a jej žiadosti nevyhovel. Nemožno sa preto stotožniť s názorom sťažovateľky, že okresný súd nevyhodnotil jej majetkové pomery na základe ňou predložených podkladov.*

Nedostatok finančných prostriedkov sťažovateľky (právnickej osoby) nemôže byť sám osebe dôvodom na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov.

Podľa názoru ústavného súdu sťažovateľku ako právnickú osobu nemožno podrobiť rovnakým kritériám ako sociálne slabú fyzickú osobu. Zákon (Občiansky súdny poriadok) bližšie nevysvetľuje pojem pomery účastníka, bez pochyby však musí ísť o pomery majetkové (a ak je žiadateľom fyzická osoba aj rodinné a zdravotné), majúce základ v okolnostiach, ktoré nie sú len dočasnej či prechodnej povahy a odôvodňujú záver, že žiadateľ celkom alebo sčasti nemôže splniť poplatkovú povinnosť. Pomery sťažovateľky by odôvodňovali oslobodenie od súdnych poplatkov vtedy, ak by sa dostala do ťaživej finančnej situácie z dôvodu vyššej moci (tak ako to uvádza aj v odôvodnení uznesenia okresného súdu), napr. vzhľadom na nepredvídateľné okolnosti, ktoré nemajú pôvod v podnikaní. Nepriaznivá hospodárska situácia sťažovateľky ako žalovanej je dôsledkom skutočností, ktoré majú pôvod v podnikaní a s podnikaním nevyhnutne súvisia. Ak by nepriaznivá hospodárska situácia ako dôsledok podnikania bola dôvodom na oslobodenie od súdnych poplatkov, znamenalo by to prenesenie časti rizika, ktoré je spojené s podnikaním, na štát, tak ako sa tiež uvádza v odôvodnení uznesenia okresného súdu. Nemožno prenášať dôsledky podnikateľského rizika formou úľav z poplatkovej povinnosti na štát; takto by totiž boli neúspešní podnikatelia zvyhodňovaní voči úspešným podnikateľom.

U právnických osôb a u fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi, je možné pri rozhodovaní o oslobodení od súdnych poplatkov podľa názoru ústavného súdu vziať do úvahy tiež povahu ich podnikateľskej alebo inej činnosti, stav a štruktúru majetku, platobnú (ne)schopnosť; je však tiež nutné prihliadať na to, či sa špekulatívne nezbavili majetku či iných výhod, aby sa poplatkovej povinnosti vyhli. Všeobecný súd teda skúma nielen faktické pomery žiadateľa v dobe podania žiadosti o oslobodenie, ale musí zvažovať, či zo strany žiadateľa nejde o obchádzanie zákona na účel získania neoprávnenej výhody (oslobodenie od súdnych poplatkov). Celkové zhodnotenie všetkých okolností, ktoré vypovedajú o pomeroch účastníka, sa potom musia premietnuť do záveru, či účastník je s ohľadom na svoje pomery schopný zaplatiť súdne poplatky a niest' ďalšie výdavky spojené s konaním. Ak mu to jeho pomery nedovoľujú, všeobecný súd je povinný priznať

tomu zodpovedajúce oslobodenie od súdnych poplatkov (v plnom rozsahu alebo sčasti). Účastník je pritom povinný preukázať vierohodným spôsobom svoje pomery, ktoré sú rozhodné na posúdenie dôvodnosti jeho žiadosti.

Samotná skutočnosť, že účastník konania svoje súčasné pomery (s ohľadom na deklarovanú absenciu príjmov) subjektívne vníma ako pomery (krajne) ťaživé, ešte nepredstavuje dôvod, pre ktorý by už boli splnené podmienky v zmysle § 138 ods. 1 OSP. Súd v takomto prípade musí skúmať celkové pomery účastníka, prihliadať na charakter sporu a výšku poplatku, ktorý má byť zaplatený, a to s ohľadom na posúdenie, či splnenie poplatkovej povinnosti je v reálnych možnostiach účastníka či nie.

V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že § 138 ods. 1 OSP používa pojem „účastník“, pričom nerozlišuje, či ide o fyzickú osobu alebo právnickú osobu. To, či v konaní je účastníkom fyzická osoba alebo právnická osoba, prináša so sebou ale určité prirodzené dôsledky, ktoré vedú k odlišnému prístupu zo strany všeobecných súdov. Táto prirodzená diferenciacia v závislosti od povahy účastníka konania nie je porušením zásady rovnosti účastníkov konania.

Rovnosť účastníkov súd zabezpečuje vytvorením rovnakých procesných možností na uplatnenie ich práv a plnenie ich povinností. Podstata tejto ústavnej zásady spočíva v tom, že všetci účastníci občianskeho súdneho konania (osobitne sporového konania) majú rovnaké procesné práva a povinnosti, ktoré uplatňujú a plnia za rovnakých procesných podmienok bez zvýhodnenia alebo diskriminácie niektorej z procesných strán. Nerozhoduje procesné postavenie alebo procesná pozícia účastníka, nie je podstatné ani to, ktorý z účastníkov sa stane žalobcom a ktorý z účastníkov je žalovaný (II. ÚS 35/02, IV. ÚS 126/09). Všeobecné súdy v súlade s princípom rovnosti účastníkov musia prejednať návrh obchodnej spoločnosti ako účastníka podľa § 138 OSP a poskytnúť jej možnosť preukázať svoje tvrdenia o dôvodoch na oslobodenie od súdnych poplatkov. Názor, podľa ktorého obchodné spoločnosti nemôžu byť oslobodené od súdnych poplatkov, nevyplýva z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku a bolo by ho potrebné považovať za neústavný a zjavne arbitrárny (m. m. IV. ÚS 130/2011).

V kontexte konania podľa § 138 ods. 1 OSP uplatnenie zásady rovnosti účastníkov okrem iných znamená, že každý účastník, bez ohľadu na to, či právnická osoba, alebo fyzická osoba, má právo požiadať o oslobodenie od súdnych poplatkov, súd je povinný účastníkovi poskytnúť primeranú možnosť na preukázanie svojich tvrdení a návrh účastníka podľa § 138 ods. 1 OSP prejednať a o ňom rozhodnúť. Navrhovateľ v konaní podľa § 138 ods. 1 OSP, či už právnická osoba, alebo fyzická osoba, bude ale zodpovedný za unesenie dôkazného bremena, teda okrem iného za to, či dostatočne preukáže, že jeho pomery odôvodňujú oslobodenie od súdnych poplatkov. Povaha účastníka konania bude spravidla ovplyvňovať druh dôkazných prostriedkov, ktorými účastník preukáže svoje pomery.

Z § 138 ods. 1 OSP vyplýva, že oslobodenie od súdnych poplatkov možno účastníkovi konania priznať, ak sú súčasne splnené obidve podmienky (odôvodňujú to pomery účastníka konania a nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva). Tieto podmienky musia byť splnené kumulatívne, to znamená, že stačí nesplnenie jednej z nich a žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov nie je možné ani čiastočne vyhovieť. Okresný súd, riadiac sa dôsledne § 138 ods. 1 OSP a zistiac, že pomery sťažovateľa neodôvodňujú priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov, už neskúmal (bolo by to bez právneho významu), či v danom prípade nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovania alebo bránenie práva, pretože postačuje nesplnenie len jednej z podmienok a žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov nemožno vyhovieť.

Ústavný súd v konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci (v ktorej išlo o žiadosť o oslobodenie od platenia preddavku na trovy znaleckého dokazovania) dospel k záveru, že všeobecné súdy postupovali pri rozhodnutí ústavne konformným spôsobom, sťažovateľkou napadnuté rozhodnutie krajského súdu (aj okresného súdu) v žiadnom prípade nemožno považovať za arbitrárne či zjavne neodôvodnené, ale za také, ktoré zodpovedá obsahu základného práva na súdnu ochranu zakotveného v čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Skutočnosť, že sťažovateľka sa s právnym názorom všeobecných súdov nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti týchto názorov a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojím vlastným.

Na základe týchto dôvodov ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

2. K námietke porušenia základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy

K námietke porušenia základného práva na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 ústavy napadnutým rozsudkom krajského súdu ústavný súd s poukazom na svoju ustálenú judikatúru uvádza, že o prípadnom porušení sťažovateľkou označeného hmotného práva by bolo možné uvažovať len vtedy, ak by zo strany všeobecného súdu primárne došlo k porušeniu niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprocených princípov vyjadrených v čl. 46 ods. 1 ústavy alebo v čl. 6 ods. 1 dohovoru, resp. v spojení s ich porušením (podobne I. ÚS 194/2010, I ÚS 325/09). Medzi obsahom základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a napadnutým uznesením krajského súdu neexistuje relevantná súvislosť, preto bolo potrebné sťažnosť aj v tejto časti posúdiť a aj odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

Keďže ústavný súd sťažnosť ako celok odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľky v nej obsiahnutými.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. decembra 2013